

Rettferdig straff

Eilert Ringdal

Forhandlingssjef i Psykologforeningen

En av mine terapipasienter har vært utsatt for langvarige og alvorlige overgrep. Pasienten og bistandsadvokaten hans ønsker at jeg skal vitne i rettssaken mot overgriperen. De vil innkalle meg som sakkyndig vitne. Hva kan jeg si, jeg har jo taushetsplikt, men jeg tror på pasienten at han har vært utsatt for overgrepene.

Terapeut i terapirommet

Du er ikke nøytral og kan ikke opptre i sakkyndigrollen i en sak vedrørende en av dine pasienter. Din oppgave som vitne er å gi relevant informasjon om saken slik at retten skal kunne foreta sin avgjørelse på et mest mulig trygt og kunnskapsbasert grunnlag. Når du først er ført opp på vitnelisten, kan du ikke si nei til å møte. Etter helsepersonelloven og fagetiske retningslinjer har du taushetsplikt om alle pasientopplysninger – også opplysningen at vedkommende er pasient. Dersom du skal kunne si noe som helst i rettssaken, må pasienten løse deg fra taushetsplikten. Dette bør være et såkalt informert samtykke, der pasienten har fått reflektert over hva oppheving av taushetsplikten kan ha av positive og negative følger.

Som terapeut og som vitne er det ikke din oppgave å sørge for at den mulige overgriperen blir straffet, eller frikjent. Du skal opplyse saken med nøkterne beskrivelser av faktiske hendelser, men har også anledning til å komme med dine vurderinger, så lenge de presenteres som nettopp dette. Erfaringsmessig vil retten feste størst tillit til presise og konkrete svar. Det er viktig å gi et troverdig inntrykk. Ta gjerne med deg et skriftlig notat eller en huskeliste, der de aller viktigste detaljene er beskrevet. Men du vil også få spørsmål som er annerledes enn du hadde tenkt deg. Derfor er det viktig å ha forberedt seg grundig på forhånd.

Noen blir skuffet over hvor lite de blir spurt. Da kan du si «Jeg har ikke blitt spurt, men jeg vil gjerne kort få tilføye noe som kan ha betydning for saken». Du kan reservere deg overfor visse spørsmål, eller si at du er usikker. Har du likevel gjort deg opp en mening, kan du komme med den og en begrunnelse. Alt som kan bidra til å få sannheten frem er viktig. Selv om du ikke er sakkyndig, forventes det også noen ganger av retten at du svarer på mer generelle spørsmål ut fra din erfaring som terapeut og dine kunnskaper om fagområdet. Det er selvsagt viktig ikke å la seg friste til å komme med diagnostiske og liknende vurderinger av andre enn din pasient.

Det er som terapeut du er innkalt som vitne – og da vil det normalt være begrenset hva du uttaler deg om. Å vitne om temaer som har vært oppe i behandlingen, utvikling i terapien etc., vil vanligvis være det eneste. Vær derfor nøye med både på forhånd og i vitnemålet å presisere at du er der som terapeut og ikke som sakkyndig. Siden det er pasienten eller pasientens bistandsadvokat som har bedt deg om å vitne, vil det i mange tilfeller være vanlig at du straks gjør dem oppmerksom på hva du vil begrense ditt vitnemål til. Noen ganger kan det føre til at ønsket om ditt vitnemål bortfaller.